רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה נד.

מאי קרא. למזבח הוי מכנים הרבה ומיסורו עד שיעמד רובו: **גיר.** כפור גרוסל"ש: **לא יקומו.** שוב לא יקריבו עליו: **ואי לאו.** דלא ניתלו יקומו: **נעבד.** בנעלי חיים הנאסר לגבוה (ד): **אם שלו.** היה כשהשתחוה לו אסור אם לאו אינו נאסר לגבוה: מזיד ודאון מדלא הוה אלא תנא דאון אלא אונס: **הכל היו.** כין אונס כין דאון: **כפרהסיא.** לא תחללו והאי דקתני אונס אסור כפרהסיא: **שעם גורה** (ו). פרהסיא הוא ואונס הוא: **ודאי ישראל מומר** (ז). דא"ל בכל העובדין שלא יהא כהן אחד מומר (ח) אחרי שכופה את ישראל ידם מעה עוטה לנו לעבודת כוכבים: **חזקיה אמר.** לעולם אונס דקתני שאנס בהמת חבירו ואפילו הכי לא תרמינהו אהדדי דהא דתני אסור כגון שניסך לעבודת כוכבים כין קרניה של בהמת חבירו דעביד מעשה והא ודאי מיתסרא כדיליף לקמן (פ"ב): **והאי נעבד הואי.** כתמיהה. נעבד לא קרי אלא שעשה את הבהמה עצמה עבודת כוכבים: **והאי כימום כעלמא שויוה.** ונעלי חיים לא מיתסרי משום משמשי עבודת כוכבים: **כגון שניסך לה.** שעשה עבודת כוכבים ועשה בה מעשה אבל בהשתחואה או עבודה אחרת דלאו בגופה לא מיתסר דבר שאינו שלו: **סימן אחד.** לעבודת כוכבים: **אי נימא מכהנים.** שאנסוה מלכי ישראל לעשות כומרים לעבודת כוכבים וכתיב ולא יגשו אלי (עוד) לכהן לי (יחזקאל מד): **דכני דעה גינהו.** וקנסא הוא: **מאכני מוכח.** שגזזוה מלכי בית חשמונאי משום דשיקלוס מלכי יון לעבודת כוכבים (ט) ואע"ג דהקדש הוו ולא יכול העובד כוכבים לאסרן אפ"ה כיון דעביד מעשה אסרינהו רבנן: **דלמא כר"פ.** דאמר קרא אשמה ודרוש שיאלו לחולין וקנסוה העובדי כוכבים ויכלו לאסרן: ואלא

אמר חזקיה מאי קרא. ל"ל דחזקיה אבריתא קאי ולא על דברי רבי יוחנן שהרי חזקיה רבו של רבי יוחנן ומיהו פרק ד' אמים ביצמות (דף לא:) עושה אביי תירוץ על מה שהקשה התלמוד על רב אשי אלא ודאי גם אביי ידע דברי רב אשי והוצרך לו לתרץ והתלמוד סידר כן לפי שהוא מתיישב יותר היטב אחר הסוגיא:

כגון שאנסוהו עובדי כוכבים והשתחוה לבהמה דידיה. פי' אנסוהו שאמרו להרגו אם לא ישתחוה מאליו אבל אין לפרש שכפפו קומתו בעל כרחו דא"כ הוא לא היה עושה כלום אלא הם עשו מעשה בגופו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו: **מתקיף** לה רבי זירא אונס רחמנא פטריה. פירוש מאי קפריך נהי דפטור ממיתה בדיעבד מכל מקום לכתחלה הוא חייב למסור עצמו למיתה ואם כן למה לא יאסר מטעם נעבד דהא פרהסיא דבסמוך לרבא קרי ליה נעבד מטעם דחייב למסור עצמו ואע"ג דבדיעבד פטור דכל אונס פטור ואין לומר דלרבי זירא אונס רחמנא פטריה מכל וכל ואפ"ה לכתחלה אין למסור עצמו על כך דא"כ מאי רלוה מייתי מולגערה לא תעשה אדרבה מייה יליפינן (פ) דחייב למסור עצמו בשלהי בן סורר ומורה (מנהל דף עד.) ואפילו במלוה קלה דקאמר הרי זה בא ללמד ומצא למד מה רואה יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור ואדרבה קרא דומי בהם הוה ליה לאיתויי דמייתי תמצא להוליא אונס כדאמר רבא ועוד קשיא מאי קא מסייעי ליה לרבא בסמוך מבימוסיאות בשעת הגזרה (ב) דאסורות דמיהו ר' זירא נמי יודע בזה כיון דבשעת הגזרה הוא חייבין למסור עצמן כדאמרינן בשלהי בן סורר ומורה דאפילו מלוה קלה יהרג ואל יעבור ונראה לרבינו יצחק לפרש דכיון ר' זירא ורבא לא פליגי בהא דלכתחלה חייב למסור עצמו ורבי זירא הכי פריך אונס רחמנא פטריה דיעבד דבמיר ולגערה לא תעשה דבר אע"ג שיש לו למסור עצמו לא אסר אלא בפרהסיא דאמר מאי קא מייתי מלגערה לא תעשה אדרבה מייה יליפינן (פ) דחייב למסור עצמו בשלהי בן סורר ומורה (מנהל דף עד.) ואפילו במלוה קלה דקאמר הרי זה בא ללמד ומצא למד מה רואה יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור ואדרבה קרא דומי בהם הוה ליה לאיתויי דמייתי תמצא להוליא אונס כדאמר רבא ועוד קשיא מאי קא מסייעי ליה לרבא בסמוך מבימוסיאות בשעת הגזרה (ב) דאסורות דמיהו ר' זירא נמי יודע בזה כיון דבשעת הגזרה הוא חייבין למסור עצמן כדאמרינן בשלהי בן סורר ומורה דאפילו מלוה קלה יהרג ואל יעבור ונראה לרבינו יצחק לפרש דכיון ר' זירא ורבא לא פליגי בהא דלכתחלה חייב למסור עצמו ורבי זירא הכי פריך אונס רחמנא פטריה דיעבד דבמיר ולגערה לא תעשה דבר אע"ג שיש לו למסור עצמו על פי שאמרו ליה דיעבד מבימוסיאות דמשום דחייב למסור עצמו אסר להו ומ"מ מאי קא מייתי למפטר אונס מולגערה התם בדין הוא דפטורה משום דקרקע עולם היא ר"ל דלא הוזכר קרקע עולם לענין פטור המיתה ואין טעם לפטרה ממיתה אלא משום אונס תדע שהרי אם היתה נעבלת בלון היתה חייבת ואע"ג שהיא קרקע עולם וקרקע עולם לגבי מסירת עצמה למיתה החזר דמזה הטעם אינה חייבת למסור עצמה אם לא שיאמרו לה או תהרג או תביא עליך הערוה אבל אם אמרו לה או תניחי שיבועלוך או תהרג אין לה למסור עצמה דמרוצה יליפינן ושם אין (ו) לו הטעם למסור עצמו אלא שלא יהרוג בידים אבל היכא דלא עביד מעשה כגון שמשליכין אותו על התיעוק ומתמעך ודאי אין למסור עצמו (ח) **הא בצנעא הא בפרהסיא.** לכאורה משמע דרבא ס"ל דאונס דלגבעה אין לו למסור עצמו ומתוך כך נראה לפסוק כרבי ישמעאל דסרי נמי עבודת כוכבים בצנעא וקשיא דתם ושלום שנפסוק (ו) עבודת כוכבים יעבור ואל יהרג ועוד בשאלתות דרב אחאי פרשת וארא קרקע עולם וקרקע עולם לגבי מסירת עצמה למיתה החזר דמזה הטעם אינה חייבת למסור עצמה אם לא שיאמרו לה או תהרג או תביא עליך הערוה אבל אם אמרו לה או תניחי שיבועלוך או תהרג אין לה למסור עצמו ורבי זירא הכי פריך אונס רחמנא פטריה דיעבד דבמיר ולגערה לא תעשה דבר אע"ג שיש לו למסור עצמו אם לא שיאמרו לה שלא יהרוג בידים דמיהו יכול אפילו בפרהסיא ת"ל ולא תחללו את שם קדשי לכך נראה לרבא דמי אית ליה לרבי יוחנן והא דקא משני לתרוצי הברייתא אפילו אליבא דר' ישמעאל הוא דאתא וכן משמע נמי בפ"ב דכתובות (דף יט.) דרבא אית ליה לרבי יוחנן דא"ל רבא אילו אמו לקמן לאימוניה אמרי' להו זילו חתומו וכו' דאמר מר אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים והתם נמי בצנעא מיירי דאין דרך שיאנס אותם בפני י"ג ומורי דודי הרב ר' משה מקולי בספר המלות שחבר (פ) כתב בסוף פרק בן סורר ומורה וז"ל רבא דפ' ר' ישמעאל לא פליג עליה דר' יוחנן אלא ה"פ אמר רבא הכל היו בכלל לא תעבדם אין לאחרה אין למיתה כשהוא אומר ומי בהם יצא אונס אומר דבכל נפשך שיש למסור עצמו אפילו בכל אונסא דלאמר ר"ל בברייתא כשהוא אומר לא תחללו אהדדיה בכלליה והייני אונס דפרהסיא אין לאחרה אין למיתה והואיל ורבא שהוא בתרא לא פליג עליה דרבי יוחנן פסק השאלתות שיש לאדם למסור עצמו למיתה ואפילו באונס ובצנעא עכ"ל: **היתה** בהמת חברו רבוצה **לפני עבודת כוכבים.** פירש בקונטרס (פ) לא מיבעיא הרבילה דהגביהה וקנאה ונעשית שלו ולא הגיהה דמדפרין התם (חולין דף מא.) ממנסן למ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי קא פריך מדאגביהה לנסך קנייה והוא שלו אלא ודאי אין הגבהתו מועלת רק להתחייב באונסין לכך נראה לפרש דרבילה נקט לרבותא אע"פ שלא הרבילה ולא עשה בה מעשה גדול אסרה במעשה זוטא וסימן א' לאו דוקא דה"ה כל דהו שהרי סימן אחד בבהמה אינו גמר דבר ומייתי כבר תרגמה אע"ג דרב הונא מיירי לאסרה להדיוט ונעבד שלו אסור מיירי בלאסרה לגבוה דמי היכי דמעשה בגופו שאינה מהני לאסרה להדיוט ה"ה נמי דמעשיו דידיה כגון ניסך לה בין קרניה מהני לאסרה לגבוה:

אילימא מבהנים. שעשו ומעשה אע"פ שאין זו ראיה גמורה דשמא עשו מעשה בשלהם מכל מקום הכי קאמר אפילו היו דומים לזה ולא עשו מעשה רק בשל אחרים לא ראיה היא כדאמר משום דבני דעה נינהו ואלא מאבני

מכון

מסורת הש"ס

(א) [תוספתא פט"ו], כ) [עמ"ש תוס' יומות נג: ד"ה הכא על ומ'], ג) [כ"ק כח: [מדרש מ. ושם פיתא פטום], ד) לעיל מ: [וש"נ], ה) [כמ"ש: השמה, וכן בסמוך], ו) [כמ"ש: משומד, וכן להלן], ז) חולין מ:, ח) שם, ט) [לעיל נב:], י) כמ"ש: שמה, כ) כמ"ש: משומד, ל) רש"ש ל"ל חין ממלוה כו', מ) [ועי' תוספות יומא סב. ד"ה מה המרינו מוכא ותוספות יומות נג: ד"ה אין אונס], נ) [ועי' תוספות לעיל מ: ד"ה יכול ותוספות כתובות יט. ד"ה דאמר תוס' שבת נב: ד"ה רבא].

תורה אור השלם

1. לְכֵן בּוֹצֵת יַכְפִּר עֲוֹן יַעֲקֹב וְזֶה כָּל פְּרִי הָסֵר חֲטֹאתוֹ בְּשׂוּמוֹ כָּל אַבְנֵי מִזְבֵּחַ כְּאַבְנֵי גִר מְנֻפָּצוֹת לֹא יָקוּמוּ אֲשֵׁרִים וְחַמָּנִים: ישעיהו כז ט
2. וְלַנְעֲרָ לֹא תַעֲשֶׂה דָּבָר אֵין לַנַּעַר חֵטְא מָוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה:
דברים כב כו
3. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹקֵד עֲוֹן אָבֹת עַל בָּנִים וְעַל רִבֵּעִים שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי: שמות כ ה
4. וְשַׁמַּרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם אֲנִי יְיָ: ויקרא יח ה
5. וְלֹא תְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם:
ויקרא כב לב

הגהות הב"ח

(פ) גמ' וחמנים ראי לא יקומו: (כ) שם מוקיה אמר וכו' יין בין קרניה: (ג) שם כימום כעלמא הוא דשוויוה אלא: (ד) רש"י ד"ה נעבד וכו' לגבוה קאמר הס"ד: (ה) תוס' ד"ה מתקף וכו' מייתי ליפיגן בשילהי בן סורר ומורה דחייב למסור עצמו אפילו במלוה קלה: (ו) באא"ד ושם אין לומר הטעם דמאי חזית דדמיך סומק טפי למסור עצמו אלא שלא: (ז) ד"ה הא וכו' שנפסוק בעבודת כוכבים יעבור אלא שלא: (ח) באא"ד ר"ל מאי קא מקוני אחנר ספר המצות מהו מקולי אחנר פ' וכו' אהדדיה לבלליה: (ט) ד"ה היתה וכו' לא מיבעיא. נ"ב פי' זה כתוב בפי' רש"י פ' שני דחולין דף מ:

מוסף רש"י

ולגערה לא תעשה דבר. משום דאטעה היא (נדרים כז:). המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה. אפילו למזבח משום נעבד, עשה בה מעשה אסרה. אף להדיוט (חולין מ:). רבוצה. לא מיבעיא בומלת דבהגביהה והרבילה קנאה בהגבהה ונעשית שלו, אלא אע"ג דרבילה ולא קנאה אסר לה כמעשה (שם).

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ד מהל' אסורי מזבח הל' ו:
ג ב מיי' פ"ה מהלכות יסודי התורה הלכה ד סמג עשין ג טוש"ע י"ד סימן קמ סעיף ג וכתב הלפס סנהדרין פפ"ט דף רעד):
נא ג ד מיי' פ"ח מהל' עבודת כוכבים הל' ח עיין בהשגות ובכ"מ סמג לאוין מה טור ש"ע י"ד סימן קמה סעיף ח:

לעזי רש"י

גרושל"א [גרישל"א]. בריח.

רבינו חננאל

כדכתיב בשומו כל אבני מזבח כאבני גיר מנופצות וגו' אי איכא כאבני גיר מנופצות לא יקומו אשרים וחמנים וקיימא לן כוותיה: תנא נעבד שלו אסור ושל חברו מותר. פירוש אין נעבד נאסר אלא אם הוא קניינו של עובד אבל קניינו של אחר לא. מיתיבי איהו נעבד כל שעובדין אותו בין שוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון האי אונס היכי דמי לאו כגון שאנס חבירו וגזל בהמתו והשתחוה לה הנה אדם אוסר דבר שאינו שלו. ודחי רמי בר חמא לאו הכי הוא אלא אונס כגון שאנסוהו עובדי כוכבים וכפאוהו והשתחוה לבהמה שלו דנמצא אוסר בהמתו: מתקיף לה ר' זירא והא כי האי גונא הוא פטור בהמה וכיון דהוא פטור בהמה לאו נעבד היא ומנא לן דכי האי גונא הוא פטור דכתיב ולגערה לא תעשה דבר וגו'. ובא רבא ופריק האי אונס דפטריה רחמנא בעבודת כוכבים בצנעא אבל בפרהסיא לא ואמר הכל היו ואפילו אונס בכלל לא תעבדם וכשפרט הכתוב וחי בהם ולא שימות בהם הרי יצא אונס הדר כתב רחמנא ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי דאפילו אונס מיזהר שלא יחלל קשיין אהדדי ואמרינן לא קשיא בצנעא וחי בהם ולא שימות בהם. בפרהסיא אפילו אונס ולא תחללו. אמרו ליה לרבא תניא דמסייעא לך בימוסאות של עובדי כוכבים שהעמידו בשעת הגזרה אע"פ שהגזרה בטלה איסור בימוסאות לא בטיל והא הכא דגזרה אונס הוא ואפ"ה כיון דבפרהסיא הוה אסור ואמר רבא הא לא מסיימן התם דלא בטלו בימוסאות משום דקרי"ל דישראל מוסר הוה ופלח להו לרעתן. ועבודת כוכבים דפלח להו ישראל אינה בטילה עולמית. תוקיה אמר הא דתנא איהו נעבד כל שעובדין אותו בין באונס בין ברצון דמסמע כגון דהא גברא אנס חברו ועבד לבהמתו ונאסרה כגון שניסך יין לחמה בין קרני בהמת חבירו ומקשינן האי בימוס עשאה מי מזבח כמו מצבה עשאה לעבודת כוכבים אחרת ובימוס הא א"ר יוחנן בימוס שנפגם

מתר ואפילו בהמתו שלו לא נאסרה דהא אי בעי פנים לה ופרקינן אלא כגון שניסך לה יין לאותה בהמה עצמה בין קרניה שעשאה עבודת כוכבים ועשה בה בעצמה מעשה ע"ג קרניה וכו' יוחנן דאמר אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חברו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה וכדרב הונא דאמר היתה בהמה חברו רבוצה כפני עבודת כוכבים לא אסרה שתם בה סימן אחד כיון שעשה בה מעשה אסרה מנא לן דמעשה אוסר בעבודת כוכבים אילימא מכהנים דכתיב אך לא יעלו כהני במות את מזבח ה' אשר בירושלים וגו' דלמא שאני כהנים דבני דעה נינהו ואלא מאבני

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com